

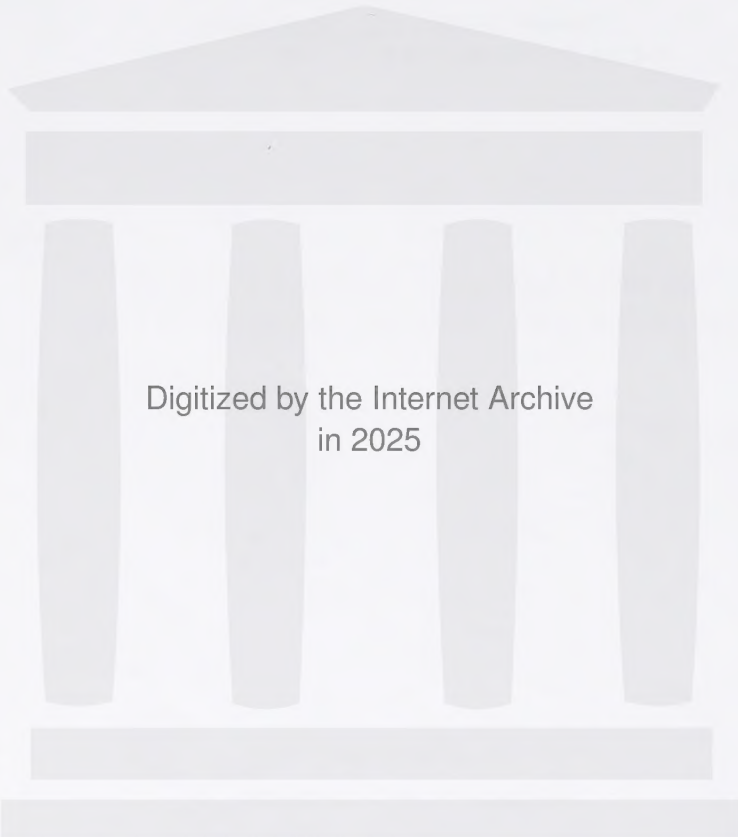
NAŠE ŘEČ

ČASOPIS ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

Vedoucí redaktor: dr. ZDENĚK HLAVSA, CSc.
Výkonná redaktorka: dr. BĚLA POŠTOLKOVÁ, CSc.

ROČNÍK SEDMDESÁTÝ TŘETÍ
NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

PRAHA 1990

Digitized by the Internet Archive
in 2025

OB SA H

ČLÁNKY

Bozděchová Ivana, Ke stupňování složených přídavných jmen	241
Čižmářová Libuše, Video	135
Hlavsová Jaroslava, Neznámý dialektismus u Karla Čapka	225
Hubáček Jaroslav, Sladovník Zdeněk, Sladovnicková Šárka, Analýza sloves v podnikovém organizačním řádu	1
Churavý Miloslav, Z hereckého slangu	126
Karlík Petr, Podmínková souvěti v mluvním aktu	188
Kloferová Stanislava, Nářeční pojmenování plodů lopuchu v češtině	235
Kučera Karel, Současné postavení českého jazyka v USA	57
Macháčková Eva, K přivlastňovacím zájmenům vztažným Němec Igor, Masarykovy výrazy spjaté s budováním demokratického státu	229
Sedláček Miloslav, Psaní dvouzákladových adjektivních výrazů	169
Stich Alexandr, O jazyce dvou současných autorů	174
Svozilová Naďa, Uhlířová Luďmila, Přivlastňovací 2. pád versus přídavné jméno (individuálně) přivlastňovací (10 stupňů Celsia)	113
Štícha František, K užívání opisného pasíva v současné češtině	11
	63

POSUDKY A ZPRÁVY

Bachmannová Jarmila, Jihočeský sborník o jazyce {Fr. Cuřín a kol., <i>Jihočeská vlastivěda — Jazyk,</i> <i>Jihočeské nakladatelství, České Budějovice 1985}</i>	33
Balhar Jan, Nářeční monografie z Čech {J. Jančáková, <i>Nářečí a běžná mluva na Příbramsku,</i> <i>UK, Praha 1987}</i>	26
Bozděchová Ivana, Sovětský sborník o slovanském tvoření slov {Sb. <i>Sopostavitel'noje izučenieje slovoobrazovanija</i> <i>slavjanskich jazykov</i> , red. G. P. Neščimenková, <i>Moskva 1987}</i>	22
Bozděchová Ivana, Hroudová Irena, Časopis Český jazyk a literatura {Charakteristika 37. a 38. ročníku}	40
Čmejrková Světlá, Lingvistika mezi situací a textem {J. Kořenský, J. Hoffmannová, A. Jaklová, O. Müllerová, <i>Komplexní analýza komunikačního procesu a textu</i> , PF, <i>České Budějovice 1987}</i>	145
Daneš František, In memoriam Jaroslava Machače {PhDr. Jaroslav Machač zemřel 9. května 1990}	264
Daneš František, Knížka o pořádku slov v češtině a nejen o něm {L. Uhlířová, <i>Knížka o slovosledu</i> , Academia, Praha 1987}	74
Filipec Josef, Slovinská slovotvorba {A. Vidovičová-Muhová, <i>Slovensko skladenjsko</i> <i>besedotorje ob primerih složenik</i> , Partizanska knjiga, Ljubljana 1988}	257

Hoffmannová Jana, Monografie o jazykovém ztvárnění časových obsahů (J. Štěpán, <i>Čas ve větě a textu</i> , UK, Praha 1986)	95
Homolková Milada, Třetí svazek staročeské bible (<i>Staročeská bible draždanská a olomoucká</i> , 3. sv., vyd. V. Kyas, Academia, Praha 1988)	196
Homolková Milada, Nejedlý Petr, Zemřel Vladimír Kyas (PhDr. Vladimír Kyas, CSc., zemřel 24. května 1990)	267
Hošnová Eva, Lutterer Ivan, Šedesátka Josefa Hrbáčka (Doc. PhDr. Josef Hrbáček, CSc., se narodil 10. května 1930)	161
Chalupa Pavel, Praktické kapitoly (Soubor studií <i>Praktické kapitoly ze spisovné češtiny</i> , ÚJČ ČSAV, Praha 1987)	24
Churavý Miloslav, Nad slovníčkem slangů (J. Hubáček, <i>Malý slovník českých slangů</i> , Profil, Ostrava 1988)	85
Kraus Jiří, Praktická učebnice stylistiky (<i>Kurze Stilistik — Eine Anleitung für Schüler</i> , Volk und Wissen, Berlín 1987)	154
Krejčířová Iveta, Poláčková Milena, Sborník o funkční lingvistice a dialektice (Sb. <i>Funkční lingvistika a dialektika</i> , Linguistica XVII/1, 2, ÚJČ ČSAV, Praha 1988)	212
Kyselá Miroslava, Sborník o řečové komunikaci (Sb. <i>Linguistische und sozialpsychologische Analyse der mündlichen Kommunikation</i> , Linguistica sv. XII, ÚJČ ČSAV ve spolupráci s AV NDR, Praha 1985)	30
Lutterer Ivan, Monografie o postavení rodného jména v jazyce a společnosti (M. Knappová, <i>Rodné jméno v jazyce a společnosti</i> , Academia, Praha 1989)	252
Macháčková Eva, K vývoji české syntaxe (K. Svoboda, <i>Kapitoly z vývoje české syntaxe, hlavně souvětně</i> , UK, Praha 1988)	254
Macháčková Eva, Příspěvek k popisu českých sloves pravení (M. Hirschová, <i>Česká verba dicendi v performativním užítí</i> [Příspěvek ke zkoumání komunikativních funkcí výpovědi], UP, Olomouc 1988)	204
Macháčková Eva, Současný spisovný jazyk. Valenční pojetí skladby ve škole (Antologie článků [skripta], vyd. J. Nekvapil a K. Kamiš, SPN, Praha 1988)	157
Macháčková Eva, Srovnání českých, ruských a německých slovesně jmenných spojení (E. Herrmannová-Dreselová, <i>Die Funktionsverbgefüge des Russischen und des Tschechischen</i> , Heidelberger Publikationen zur Slavistik, Frankfurt am Main 1987)	79
Mareš Petr, Sborník o aktuálních teoretických otázkách jazykovědy (Sb. <i>Teoretické otázky jazykovědy</i> , Linguistica XVI, ÚJČ ČSAV, Praha 1986)	36

Martincová Olga, O mluveném jazyku a jazykové kultuře (R. Brabcová, <i>Mluvený projev v teorii a praxi</i> , UK, Praha 1987)	249
Nejedlá Alena, Další svazky bibliografie české lingvistiky (M. Nováková, Z. Lešková, <i>Bibliografie české lingvistiky 1984, 1985, 1986</i> , ÚJČ ČSAV, Praha 1986, 1987, 1988)	90
Nekula Marek, Typy komunikátů a variabilita výrazových prostředků (J. Mistrík, <i>Variácie reči</i> , Smena, Bratislava 1988).	201
Pastyřík Svatopluk, Nová publikace o příjmeních (F. Kopečný, <i>Čtení o jménech</i> , OKS, Prostějov 1988)	199
Pecušová Anna, <i>Studia Bohemica IV</i> (Sb. <i>Studia Bohemica IV</i> , AUPO, Praha 1987)	149
Pleskalová Jana, Nová knížka o slovesných předponách (F. Uher, <i>Slovesné předpony</i> , UJEP, Brno 1987)	205
Redakce, Jan Petr 1931–1989 (Prof. PhDr. Jan Petr, DrSc., člen korespondent ČSAV, zemřel 13. prosince 1989)	102
Schneiderová Eva, Sborník přednášek o slangu a argotu (<i>Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.–27. ledna 1984</i> , PF, Plzeň 1987)	151
Slavíčková Jana, Číslo o češtině (M. Těšitelová a kol., <i>O češtině v číslech</i> , Academia, Praha 1987)	141
Slavíčková Jana, Učebnice formální syntaxe a sémantiky (P. Sgall a kol., <i>Úvod do syntaxe a sémantiky</i> , Academia, Praha 1986)	93
Šebesta Karel, Čítanka české sociolingvistiky (Sb. <i>Reader in Czech Sociolinguistics</i> , vyd. J. Nekvapil a J. Chloupek, Academia, Praha 1986)	99
Šišková Růžena, Typologie jednoduchých slovesných vět v češtině v porovnání s ukrajinštinou (P. F. Anderš, <i>Typologija prostych dijeslivnych rečen' u čes'kij movi v zistavlenni z ukrajins'koju</i> , Naukova dumka, Kyjev 1987)	18
Škvorová Daniela, Stylistika pro informační pracovníky (J. Kraus, <i>O jazyce a stylu pro informační pracovníky</i> , UVTEI, Praha 1987)	143
Šlangalová Věra, Sborník o dynamice současné češtiny (Sb. <i>Dynamika současné češtiny z hlediska lingvistické teorie a školské praxe</i> , vyd. R. Brabcová a F. Štícha, UK, Praha 1988)	209
Šlédrová Jasiňa, Současné problémy tvorby a výzkumu školních učebnic (Sb. <i>Seminář o teorii a výzkumu školní učebnice. Referáty a sdělení</i> , SPN, Praha 1987)	20
Štícha František, Mezi slovesem a větou (S. Ondrejovič, <i>Medzi slovesom a vetou</i> , Veda, Bratislava 1989)	260
Štorcová Ilona, Filologické studie XIII (Sb. <i>Filologické studie XIII</i> , UK, Praha 1985)	42
Tejnor Antonín, In memoriam Jitky Štindlové (PhDr. Jitka Štindlová, CSC., zemřela 23. listopadu 1989)	262

Téma Bedřich, Výzkum antroponymie na východním Těšínsku (Zpráva o materiálu získaném v této oblasti)	215
Uhlířová Ludmila, Bulharština — jazyk klasický i exotický (S. Ivančev, <i>Bŭlgarskijat ezik — klasičeski i ekzotičen</i> , Narodna prosveta, Sofie 1988)	84

DROBNOSTI

Babička chce nakoupit {E. Macháčková} 222 — Briefing {Z. Hlavsá} 219 — Designer, designér {O. Martincová, V. Vlková} 166 — Děti, máte rády zvířátka? {M. Sedláček} 221 — Ekologie {Z. Hladká} 54 — K užívání substantiv důvod a důsledek ve funkci výrazu proto {J. Štěpán} 52 — Lahvovací linka {E. Macháčková} 222 — Mírové iniciativy {V. Vlková} 164 — Nagymarosský {A. Polívková} 110 — Názvy sportovců zakončené na -ář/-ář {R. Povolná} 48 — Notafílie {B. Skalický} 223 — Obyvatelská jména tvořená ze jmen států a územních celků {L. Hanzalová} 269 — Oprava {Redakce} 56 — O veksle {I. Bozděchová} 105 — Poplatek za psa nebo ze psa? {E. Macháčková} 271 — Programovací jazyky {O. Martincová, V. Vlková} 104 — Převyplnit plán {A. Polívková} 168 — Přídavná jména tvořená k zeměpisným názvům zakončeným na -ie {L. Hanzalová} 46 — „Reket“? {P. Nejedly} 165 — Renesance výrazu nicméně {E. Macháčková} 219 — Robototechnika nebo robototechnika? {O. Martincová} 111 — Rockfest a Jazztival {J. Hasil} 108.

Redakční rada

DR. JAN BALHAR, CSc., DR. JAROSLAVA HLAVSOVÁ, CSc.,
DOC. DR. JOSEF HRBÁČEK, CSc., DR. JIŘINA HŮRKOVÁ, CSc.,
UNIV. PROF. DR. ALOIS JEDLIČKA, UNIV. PROF. DR. MILAN JELINEK, CSc.,
DR. JIŘÍ KRAUS, DRSC., DOC. DR. IVAN LUTTERER, CSc.,
+DR. JAROSLAV MACHAČ, DR. EVA MACHÁČKOVÁ, CSc., DR. IGOR NĚMEC, DRSC.,
DOC. DR. ALEXANDR STICH, CSc.

Rejstřík k 73. ročníku Naší řeči

Věcná hesla jsou vytištěna antikvou [stojatě], jednotlivá slova a jevy, o nichž se pojednává po stránce pravopisné, mluvnické, významové nebo slohové, kurzívou [ležatě]. Hvězdičkou * jsou označeny stránky, kde je daný jev vyložen obsírněji.

ZKRATKY

čes.	=	český	předp.	=	předpona
etymol.	=	etymologie	příp.	=	přípona
jaz.	=	jazyk, jazykový	pův.	=	původ, původní
jm.	=	jméno	skloň.	=	skloňování
n.	=	následující	sloven.	=	slovenský
nář.	=	nářečí, nářeční	spis.	=	spisovný
neskl.	=	nesklonný	stč.	=	staročeský
nevh.	=	nevhodně	tvoř.	=	tvoření
odb.	=	odborný, odborně	v.	=	viz
odvoz.	=	odvozování	vysl.	=	výslovnost
prav.	=	pravopis	význ.	=	význam

A

abšíd (herecký slang) 133
 adideace (zkrácení s významově vzdáleným a zvukově blízkým výrazem) 226, 238
 adjektivum v. přídavné jméno
 adjektivizace: dlouhého tvaru trpného přičestí 71n.
 administrativní styl: proporce nominálního a verbálního vyjadřování 1; struktura výpovědi a její čtyři výstavbové roviny 2n.; stav sloves-operatorů 1; hloubkový popis sémantické hodnoty sloves 3n.
 aktant 80
 aktivum: s výrazem *člověk* nebo se zájmeny *někdo*, *někdo*, *všichni/každý* nahrazuje pasivum 68; vztah k pasivu jako zvláštní projev konverze 261
 aktualizace 76
aktualizovat (význ.) 7
 aktuální členění věty 76
ALGOL — *algol* — *Algol* (etymol., skloň., prav.) 104n.
 analýza textu: dvojí způsob přístupu 1
ančka, *hladká ančka* (zkrácení pův. *kučka* + *Ančka* u K. Čapka) 226
 angličtina: vyjadřování posesivnosti v češtině a v angličtině 150
 antecedens: přední člen v anaforické posloupnosti 13; první věta v souvětí 188n.
 antická jména: označování pův. délek samohlásek ve jménech řeckých 25; skloňování jmen latinských 25
 antroponymum v. onomastika
 argot: slavičinských zvěrokleštíů, tzv. šviháčtina 153; prostředkem umělecké stylizace 153
 argumentace (souvislý sled důkazů) 150
archivovat (význ.) 6, 8
 atomární časové obsahy (minimální, dále nedělitelné jednotky kognitivního časového obsahu): průběhové, přibližné, neurčité, faktové a fázové 96n.
 B
 Bartoš F.: typ puristy 43
BASIC — *basic* — *Basic* (etymol., skloň., prav.) 104n.
 běžně mluvený jazyk 250
 bible: rekonstrukce prvního stč. překladu bible 196n., 267; první český překlad bible (1971, monografie V. Kyase)

267; Kyasova populárně vědecká kniha o bibli a jejím místě v české literární tradici (zůstala před dokončením) 268
 Bibliografie české lingvistiky 1984—1986, svazek 8—10, 90
briefing (etymol., význ., prav.) 219
 brusičství v. purismus
 bulharština: jaz. typ, vývoj, slovtvorba ap., konfrontace s češtinou 84n.; bulharské sociolekty 152; obohacování slovní zásoby bulharského slangu mládeže 153

C

cedulář (herecký slang, pův. a odvozeniny) 126
COBOL — *cobol* — *Cobol* (etymol., skloň., prav.) 104n.

Č

Čapek K.: neznámý dialektismus *hladká kučka* 225n.
 čas: kategorie času ve větě a textu *95n.
 částice 150
 Český jazyk a literatura (obsah ročníků 1986/7 až 1987/8) 40n.
 čeština: postavení v USA *57n.; kontakty se slovenštinou 209n.; porovnání s ukrajinštinou 18n., s ruštinou 79, s angličtinou 150, se španělštinou 150; O češtině v číslech (Praha 1987, popularizační knížka) 141

D

deagentiv: reflexivní 67, 261
 dekompoziční stupňování 241n.
designer — *designér* (výsl., kolísání kvantit v příponě) 166n.
 dektor (osobní ukazovací zájmeno) 201
 dialektismus: *hladká kučka* u K. Čapka 225n.
 dialektologie v. nářečí
 diskuse kontroverzní 32
důsledek: v důsledku toho — užívání ve funkci výrazu *proto* 52n.
důvod: z toho důvodu — užívání ve funkci výrazu *proto* 52n.
 dynamika: vnitřní a vnější 209; současné češtiny *209n.; jazykových popisů a jazykových systémů 212; v jazyce a v jazykových normách 213; protiklad dynamického a statického modelu textu 214; souvislosti mezi dynamikou slovní zásoby a dynamikou motivačních vztahů 215

E

eko- (první člen složenin) 55n.
ekologie, ekologický (etymol., významo-
vý posun) 54n.
-er/-ér (kvantita přípony) 166n.

F

formální lingvistika: formální syntax a
sémantika 93
FORTRAN — *fortran* — *Fortran* (skloň.,
prav.) 104n.
Fuks L.: jazyk jeho sbírky povídek *Smrt
morčete* 116
funkční styl: sociolingvistické aspek-
ty 100

G

gajda (slang, pův.) 87

H

husa (zastaralý studentský slang ‚ne-
dostatečná známka‘) 87
hrát do dílů a hrát na party (herecký
slang, nejsou synonyma) 126
Hrbáček J. (jubileum) 161
hyperonymie (nadřazenost) 3n.
hyperonymum (nadřazený výraz) 6n.
hyponymie (podřazenost) 3n.
hyponymum (podřazený výraz) 6n.

J

jazyk: mateřský 58; přistěhovalecký 59n.;
mluvený 250; hromadných sdělovacích
prostředků 210
jazyk literárního díla: charakterizace ja-
zykově slohové podoby 113n.; L. Fuks:
Smrt morčete 116n.; L. Vaculík: *Se-
kyra* 121n.; Masarykovy výrazy spjaté
s budováním demokratického státu
*169n.
jazyková kultura: Praktické kapitoly ze
spisovné češtiny (Praha 1987, sborník)
24n.; F. Bartoš a jazyková kultura 43;
o mluveném jazyku a jazykové kultu-
ře 249n.
jazyková politika 250
jazyková situace (vymezení pojmu) 100
jazyková výchova 250
jazz, jazz- (nespisovné tvoření oficiál-
ních názvů jako *jazzlokál, jazz(fes)ti-
val*) 109n.
jméno v. onomastika
jubileum: J. Hrbáček 161

K

kauzátor 82
kognitivní obsah (aktivní odraz objek-
tivní skutečnosti ve společenském vě-
domí) 95
kohyponymum (tj. synonymum) 6
kolokvium: mezinárodní kolokvium o me-
chanizaci a automatizaci v jazykovědě
1966, uspořádala J. Štindlová) 263
kompozice v. složená slova
komunikační funkce jazyka 30n., 40
komunikační scéna 77 a kulisy 78
komunikační situace: analýza komuni-
kačního procesu a textu (lingvistika
mezi situací a textem) 145n.
komunikanti (autor a adresát) 77
komunikát: psaný a mluvený 145; typy
komunikátů a variabilita výrazových
prostředků *201
komunikativní akt 78
koncipovat (význ.) 7
konfrontační lingvistika: jednoduché slo-
vesné věty v češtině a ukrajinštině
18n.; slovesně jmenná spojení v češ-
tině, ruštině a němčině 79; český a
ruský studentský slang 153; vztažné
přivlastňovací zájmeno ve spis. rušti-
ně obdobně užívané jako v nespisovné
češtině 233; čeština a bulharština 84n.;
vyjadřování posesivnosti v češtině a
angličtině 150; kategorie osoby ve špa-
nělštině a češtině 150
konsekvens (následující věta v souvě-
tí) 188
konverze: slovesná 260n.; lexikálně-syn-
taktická 260; základní typy 261; tzv.
symetrických predikátů 262; typy kon-
verze ve slovenštině 260n.
kotačka (nář. ‚plod lopuchu‘, etymol.)
237
kučka, hladká kučka (dialektismus u K.
Čapka, etymol., význ., okruh příbuzných
slov) 225n.
kudlibabky (nář., plody lopuchu‘, *kud-
lačky + babky*) 236
Kvas V. (nekrolog) 267

L

lepíky (nář. ‚plody lopuchu‘, etymol.)
238

M

magnetoskop (nevžitý odborný termín
málo vhodného pojmenování *video*) 139

máčka, manda (nář., etymol.) 237
Machač J. (nekrolog) 264
mateřský jazyk: různé pojetí při sčítání
obyvatelstva v USA 58
městská mluva 101
morphologie slovesa 150
mundšper (slang, význ.) 89
nagyymarosský (tvoření i obdobných ad-
jektiv z cizích místních jmen) 110

N

nářečí: nářečí a běžná mluva na Pří-
bramsku 26n.; jihočeské nářečí 33n.;
neznámý dialektismus *hladká kučka*
u K. Čapka 225n.; nářeční pojmeno-
vání lopuchu 235n.; nářeční prostřed-
ky ve Vaculíkově Sekyři 122n.

nařizovat (význ.) 7

nekrology: Jan Petr 102; Jitka Štindlo-
vá 262; Jaroslav Machač 264; Vladimír
Kyas 267

neologismy: v Masarykově díle (*stát-
nost, odrakoušět, vaškovina, přemys-
lovsky* aj.) 169n.; tři typy nových po-
jmenovávacích útvarů [*chemik ana-
lytik, C-vitamin, dia koutek*] 211

nicméně [nové šíření stč. výrazu v sou-
řadném přípustkovém spojení vět]
219n.

norma (vývoj pojmu) 100

notafilie (význ., etymol., odvozeniny *no-
tafil, notafilský, nikoli notafilista, no-
tafilistický*) 223

O

obecná čeština v umělecké próze 113n.
obecná jazykověda: kategorie času ve
větě a textu 95n.; analýza komuni-
kačního procesu a textu 145n.; sbor-
ník o aktuálních teoretických otázkách
jazyka 36n.; pragmatizace, interdis-
ciplinarizace a procesualizace jazykově-
dy 210; interdisciplinární vztahy jazy-
kovědy 213

okazionalismus 43

onomastika: jméno 200; jméno osobní,
rodné, křestní 200; rodné 252; jména
typicky městská a typicky venkovská
252; zoměřická 46n., 110; místní 111;
přijetí vzniklá z osobních jmen 199n.;
výzkum antroponymie na východním
Tešínsku *215n.; postavení rodného
jména v jazyce společnosti 252n.; oby-
vatelská jména tvořená ze jmen států

a územních celků 269

operátor (přísudek vyjádřený slovesem)
2, 82n.

P

paleoslovenistika: podíl V. Kyase na
Slovníku jazyka staroslověnského 267
participanty: změny jejich hierarchie 81
PASCAL — *pascal* — *Pascal* (skloň.,
prav.) 104n.

pasívum: zvrtné, reflexivní 66, 261; dě-
jové s nedokonavým tvarem trpného
přičestí 63n.; opisné, participiální 63;
s nedokonavým participiem 64n.; na-
hraditelnost reflexivním deagentivem
67; nahraditelnost aktivem s výrazem
člověk nebo se zájmeny *nikdo, někdo,
všichni/každý* 68; konkurence tzv. krát-
kých a dlouhých variant trpného přičestí 71

permesa, permeza (slang, význ.) 88n.

performativní predikátor 204

Petr J. (nekrolog) 102

popularizace: O češtině v číslech (Pra-
ha 1987) 141n.; Čtení o jménech (Pro-
stějov 1988, přijmení vzniklá z osob-
ních jmen) 199n.

porovnávací jazykověda v. konfrontační
lingvistika

posesivnost: adjektiva posesivní v kon-
kurenci s genitivem přináležitosti 11n.;
vyjadřování posesivnosti v češtině a
angličtině 150

pořlach (trampský slang, pův.) 87

pravopis: přídavných jmen účelových a
dějových [*kreslicí X kresličí*] 25;
názvů programovacích jazyků 105;
dvouzákladových adjektivních výrazů
174n.; složených adjektiv určovacích
(*občanskoprávní, trestněprávní*) 282 a
slučovacích (*sladkokyselý, matematic-
ko-fyzikální, zbožně-peněžní*, v chemii
štrán draselno-hlinitý, ale v jiných
oborech *hlinitopísčité, osinkocement-
ový, nikladmiový*) *183

programovací jazyk: definice 104; ten-
dence názvu k označování typu 104;
skloň., prav. názvu 105

předložka: kumulace a nadužívání před-
ložek 25; užívání předložek za nebo z
v právnickém vyjadřování (*poplatek
za úschovu X poplatek z dědictví jako
řádný z . . . nebo dleka z . . .*) 271

předpony: odvozování nových sloves

předponou *od-* 25; slovesné předpony, jejich funkce, význam a status 205n. *převyplnit plán* [nápadný nevh. rusismus místo vžitého *překročit*] 168
příčestí trpné: v opisném pasívu konkurence krátkých a dlouhých variant 71n.

přídavná jména: účelová a dějová (*kreslicí X kresličí*, prav.) 25; účelová od sloves 3. třídy vzoru *kupovat* spojovaná s označením výrobního zařízení [*lahvovací linka*] 222; přivlastňovací adjektiva v konkurenci s genitivem přináležitosti (*Celsiovy stupně X stupně Celsia*) *11n.; adjektivizované tvary trpného příčestí 71n.; tvoření adjektiv od cizích zeměpisných jmen zakončených na *-ie* *46 a zakončených na souhlásku 110; adjektiva přijatá z cizích adjektiv zakončená na *-ický* základem pro tvoření obyvatelských jmen 271; vývoj názorů na pravopis složených adjektiv 175n.; tvoř. a prav. složených adjektiv určovacích (*občanskoprávní, trestněprávní*) *182 a slučovacích (*sladkokyselý, matematicko-fyzikální, zbožně-peněžní*, v chemii *šíran draselnó-hlinitý*, ale jinde *hliníto-písčité*), *osinkocementový, niklkadmiový*) *183n.; stupňování složených přídavných jmen *241n.

příjem [v hereckém slangu „představení ve prospěch jednoho člena společnosti“] 131

přípony: *-ář/-ář* u názvů sportovců (tvoř., kvantita) 48n.; *-er/-ér* u přejímaných činitelských a konatelských jmen a jmen prostředků (tvoř., kvantita) 166n.

příručky: Stylistika pro informační pracovníky (Praha 1987) 143n.; slovenská kniha o jazykových a mimojazykových výrazových prostředcích, druhích projevu a řeči *Variácie reči* (Bratislava 1988) 201n.

publicistický styl: názvy sportovců zakončených na *-ář/-ář* v denním tisku i odborné literatuře 50n.; publicistické výrazy se slovy *ekologie, ekologický, ekologizace* 54n.; hybridní složeniny s *eko-* jako aktualizací prostředek 56
purismus: proti germanismům 43; u F. Bartoše 43

R

reflexivní deagentiv (zvrtné reflexiv)

ní pasívum) 66

regionální (oblastní) varianty 211
reket (původ, význam ruského anglicismu, u nás už dříve celá slovní čeleď odvozená od přejatého slova *ra-keťér*) 165n.

rétorika 150

robototechnika (vhodnější než *robototechnika*) 112

rock, rock- (etymol., význ., odvozeniny, nespisovné tvoření oficiálních názvů akcí jako *Rockfest*) 108n.

rozhodovat (význ.) 8

ruština: konfrontace s češtinou na základě slovesně jmenných spojení 79; český a ruský studentský slang 153; přivlastňovací zájmeno vztažné ve spis. ruštině je obdobné jako v češtině nespisovné 233

S

řečová komunikace: česko-německý sborník *Linguistische und sozialpsychologische Analyse der mündlichen Kommunikation* (Praha 1985) 30n.; lingvistika mezi situací a textem (sborník *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*, České Budějovice 1987) 145

řečová kultivovanost 250

S

sborníky: Seminář o teorii a výzkumu školní učebnice [Praha 1987] 20; sovětský sborník *Sopostavitel'noje izučeniye slovoobrazovaniya slavjanskich jazykov* (Moskva 1987) 22n.; Praktické kapitoly ze spisovné češtiny (Praha 1987, interní tisk ÚJČ ČSAV) 24n.; česko-německý sborník o řečové komunikaci *Linguistische und sozialpsychologische Analyse der mündlichen Kommunikation* (Praha 1985, interní tisk ÚJČ ČSAV) 30n.; Jihočeská vlastivěda — Jazyk [Č. Budějovice 1986] 33n.; Teoretické otázky jazykovědy (Praha 1986, interní tisk ÚJČ ČSAV) 36; Filologické studie (Praha 1985) 42; Reader in Czech Sociolinguistics [Čítanka české sociolingvistiky, Praha 1986] 99n.; Komplexní analýza komunikačního procesu a textu [Č. Budějovice 1987] 145n.; *Studia Bohemica IV* (Praha 1987) 149; Sborník přednášek

- z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24.—27. ledna 1984 [Plzeň 1987] 151n.; Současný spisovný jazyk. Valenční pojetí skladby ve škole (antologie článků jako skripta, Praha 1988) 157n.; Dynamika současné češtiny z hlediska lingvistické teorie a školské praxe [Praha 1988] 209n.; Funkční lingvistika a dialektika [Praha 1988, interní tisk ÚJČ ČSAV] 212n.
- sémantika: sémantické činitele posesív 14; lexikálně sémantická analýza slovesných předpon 207
- seminář: Seminář o teorii a výzkumu učebnic [I. 1985, II. 1987] 20
- shoda: přísudku s vokativem? (*Děti, máte rády zvlášťka?*) 221n.
- schéma kauzační a implikační 188n.
- slang: rybářský 35; vorařský 35; cirkusácký 35, 151; technický 151; v rockové hudbě 151; vorařský 151; sklářský a z prostředí porcelánek 151; sportovní 152; herecký *126n.; tvoření názvů sportovců zakončených na -ař/-ář ve sportovním slangu 49; Malý slovník českých slangů 85n.; stylová charakteristika slangových slov 88; zkoumání slangu 101, 152; vnitřní diferenciace slangu 151n.; slang a diferenciace v běžně mluvené řeči 152; slangové přezdívký 152 a vlastní jména 153; slang v publicistice a v literárním díle 152
- slavistika: jednoduché slovesné věty v češtině a ukrajinštině 18n.; česká a německá slovesná jmenná spojení 79; sovětský sborník o slovanském tvoření slov 22n.; bulharština v kontextu slovanských i neslovanských jazyků (bulharská monografie Bulharština — jazyk klasiky a exotický) 84; slovinská monografie o syntaktickém tvoření slov na příkladech složenin 257
- slovenština: text levočského vydání Komenského díla *Orbis pictus* patří do předspisovné fáze spisovné slovenštiny 149; vliv spisovné slovenštiny na oslabení nespisovnosti některých obecně českých tvarů blízkých spisovným tvarům slovenským 209n.; typy konverze ve slovenštině 260n.; J. Místřík: Variácie reči [Bratislava 1988] 201; S. Ondrejovič: Medzi slovesom a vetou [Bratislava 1989] 260
- slovesa: typ a postavení v administrativním stylu 1n.; odvozování nových sloves pomocí předp. *od-* 25; stavba jednoduchých slovesných tvarů 150; slovesa pravení *204; slovesa předponová 206; slovesa *chít, přát si* s infinitivem mívají ve větě dvojí smysl (*Babička chce nakoupit*: 1. sama, 2. aby jí někdo nakoupil) 222
- slovesně jmenná spojení: tzv. funkčních sloves s abstrakty 79n.; co umožňuje jejich užití 80n.
- slovinština: syntaktické tvoření slov na příkladech složenin 257
- slovníky: Malý slovník českých slangů [Ostrava 1988] 85; retrográdní slovník jako doplňující svazek k II. vydání Slovníku spisovného jazyka českého [připravila J. Štindlová] 264; Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost a Slovník české frazeologie a idiomatiky [podíl J. Machače] 264; Slovník jazyka staroslověnského [podíl V. Kyase] 267
- slovosled: Knížka o slovosledu [Praha 1988] *74n.; slovosledný činitel pose- sív 15
- slovotvorba v. tvoření slov
- složená slova: složeniny s prvním členem *eko-* 55n.; slangové složeniny s komponentem *rock-* a *jazz-* 108n.; složeniny s komponentem *robo(t)-* 111n.; *video-* 135n.; psaní dvouzákla- dových adjektivních výrazů *174n.; složený výraz v konkurenci spojení samostatných slov 180; adjektivní složeniny určovací (*občanskoprávní, trestněprávní*) *182 a slučovací (*sladkokyselý, matematicko-fyzikální, zboží-ně-peněžní*, v chemii *slan draselno-hlinitý*, ale jinde *hlinitopíštěitý, osin-kocementový, nikl-kadmiový*) *183n.; složeniny ve slovinštině 257n.
- sociolingvistika: čítanka české socio- lingvistiky (sborník statí ze 70. let) 99n.; historická sociolingvistika 101
- souvětí v. syntax
- specifikátor (příslovečné určení) 2
- spojovací prostředky: popis a vývoj, spojky 256n.
- spolupracovat* (význ.) 8
- srovnávací lingvistika v. konfrontační lingvistika

stará čeština: staročeský překlad bible, edice jeho rekonstrukce 196n.; První český překlad bible [1971, monografie V. Kyase] 267

stupeň Celsia: 10 stupňů Celsia {značkový výraz} X Celsiovy stupně {posesivum} 11n.

stupňování: složených přídavných jmen 241n.; příponové {syntetické: *čínorodější*, *pravděpodobnější*}, dekompoziční /a/ vlastní {příponové: *pravděpodobnější*, *hlouběji kořenící*} 241; /b/ opisné {více odrazující vodu} 242, opisné {analytické: *více čínorodý*, *více pravděpodobný*}, syntaktické {parafraze: *dlohoperiodický* → *o delších periodách*; *mnohaletý* → *trvajícím více let*} 246

stylistika: využívání plurálových tvarů u abstrakt (*mírové iniciativy*) 164n.; stylistická hodnota slovesných předpon 208; stylistické prostředky ve Fukušově povídkové knize Smrt morčete 116 a ve Vaculíkově Sekyři 121; stylová charakteristika slangových slov 88; O jazyce a stylu pro informační pracovníky (Praha 1987) 143n.; Kurze Stilistik — Eine Anleitung für Schüler (Berlín 1987) 154n.

synonymie: chápání na základě konverze 261

syntax: syntaktické činitele posesiv 13; derivace syntaktická a sémantická 82; formální syntax a sémantika 93n.; valenční pojetí skladby ve škole 157; vývojové tendence v syntaktické normě spisovné češtiny 211; stupeň kondenzovanosti a míra napětí mezi mluvenou a psanou syntaxí 211; vývoj syntaktických jevů 255; vývojové etapy infinitivních konstrukcí 255; infinitiv předmětový a jmenovací 255; genitiv kvalitativní (*něco veselého*) 257; nové poznatky o významu a konkurenci v oblasti syntaxe 262;

větná struktura typu valenčního (konstituovaného větnými členy: podmět, přísudek, předmět, příslovečné určení a doplněk) a typu intenčního (konstituovaného pojmy: agens, patiens, adverbializátor, kvalifikátor) 18; větná struktura základová a odvozená (derivovaná) 159; syntaktické struktury u F. Palackého 256;

podmínková souvětí v mluvním aktu

*188n.; souvětí útvarů 191n.; souvětí v obrozenských časopisech J. Hýbl 255; vývoj souvětí a spojovacích prostředků doby veleslavínské i pozdější 255n.

Š

španělština: kategorie osoby ve španělštině a češtině 150

Štindlová J. (nekrolog) 262

T

teorie jazyka: sborník o aktuálních teoretických otázkách jazyka 36n.; lingvistika mezi situací a textem 145n.; pragmatizace, interdisciplinarizace a procesualizace jazykovědy 210; interdisciplinární vztahy jazykovědy 213

transformát 257

tvarosloví: stavba jednoduchých slovesných tvarů 150; plurálové tvary u abstrakt (*mírové iniciativy*) 164n.

tvoření slov: slovo-tvorné činitele posesiv 13; kolísání kvantity příp. *-er/-ér* u přejímaných činitelských a konatelských jmen a jmen prostředků 166n.; tvoření složených adjektiv určovacích 182 a slučovacích 183; tvoření okazionalismů 43; tvoření publicistických složenin s prvním členem *eko-* 56; tvoření názvů sportovců příp. *-ář/-ář* a jejich stylistické hodnocení ve slovnících 48n.; tvoření přídavných jmen k cizím zeměpisným názvům zakončeným na *-ie* 46n. a zakončeným souhláskou 110; tvoření obyvatelských jmen ze jmen států a územních celků 269 a z přejatých cizích adjektiv na *-ický* 271; sborník o slovanském tvoření slov 22n.; slovanské syntaktické tvoření slov na příkladech složenin 257n.

U

učebnice: seminář o teorii a výzkumu školní učebnice 20; učební styl {jazyková a slohová stránka učebnice} 21; učebnice formální syntaxe a sémantiky 93n.; skripta Současný spisovný jazyk. Valenční pojetí skladby ve škole 157n.; německá učebnice stylistiky 154n.

ukrajinština: jednoduché slovesné věty v češtině a ukrajinštině 18n.

umělecký text: nespisovné prostředky v uměleckém textu 113n.

V

Vaculík L.: jazyk jeho románu *Seky-ra* 121

veksl, vekslák, vekslař, vekslovat (význ., odvozeniny, slangová pojmenování) *105n.

věta v. syntax

video, video- (význ., etymol., složeniny, cizojazyčné ekvivalenty, osamostatnění komponentu z přejatých složenin) *135n.

vokativ: supluje podmět svými gramatickými kategoriemi pro vyjádření shody [*Děti, máte rády zvířátka?*] 221n.

vši, žebrácké vši (nář. „plody lopuchu“, podle němčiny) 238

výpověď: základní jednotka textu, její struktura v administrativním stylu 2; příspěvek ke zkoumání komunikativ-

ních funkcí výpovědi 204n.

výpovědní dynamičnost 76

Z

z — za {užívání předložek v právnickém vyjadřování: *poplatek za úschovu X poplatek z dědictví* jako *daň z . . .* nebo *dávka z . . .*} 271

zájmena: přivlastňovací vztažná *229; prostředky výlučně jazyka psaného 232; srovnání nespisovného užívání genitivu vztažného zájmena se spisovným v ruštině 233

zeměpisná jména: cizího původu, jejich skloňování 25; tvoření přídavných jmen ze zeměpisných jmen zakončených na *-ie* 46 a zakončených souhláskou 110; obyvatelská jména tvořená ze jmen států a územních celků 269

AUTOŘI POSUZOVANÝCH SPISŮ, ČLÁNKŮ A PŘEDNÁŠEK

Altman I. V. 23

Anders P. F. 18n.

Baltová J. 22

Barnet V. 100

Bednaříková B. 150

Bečka J. V. 152

Běličová H. 214

Bémová A. 93

Bergerová R. 211

Elinová O. I. 23

Borota J. 93

Bosák J. 23, 152

Brabcová R. 44, 209n., 213, 249

Budovičová V. 101, 210, 213

Buzássyová K. 23, 211

Confortiová H. 141

Cuřín F. 34

Čechová M. 210, 213

Čejka M. 152

Černý J. 150, 213

Čmejrková S. 39

Daneš F. 31, 101, 209, 214

Dejmek B. 101, 151

Dohalská-Zichová M. 32

Dokulil M. 23

Dolník J. 212

Dulewiczová I. 23

Dvončová J. 209

Dybo V. A. 23

Filípec J. 214

Flegl V. 152

Friedrich B. 154

Gavora P. 22

Gorbačevskij A. A. 23

Hádek K. 149

Hajičová E. 93

Hajičová I. 93

Hájková E. 44

Hajzer L. 153

Hartung W. 32

Hauser P. 152

Hedvičáková J. 44

Herrmannová-Dreselová E. 79

Hirschová M. 149, 204

Hlavsa Z. 210, 213

Hlavsová J. 213

Hoffmannová J. 31, 39, 40, 145, 210, 213

Horecký J. 214

Hošnová E. 211

Hrbáček J. 210

Hrdličková H. 212

Hubáček J. 85, 152

Chloupek J. 99, 100, 101, 209, 213

Choděra R. 21

Churavý M. 151

Ivančev S. 84

Ivanová I. S. 23

Jaklová A. 32, 36, 145

Janoušek J. 33

Jarošová A. 214

Jedlička A. 100

Jiráček J. 23

Jirků P. 93

Kačala J. 212

- Kaincová A. 36
 Kálalová D. 35
 st Kamiš K. 43, 157, 210, 213
 Karastojčevová C. 152, 153
 Kasal J. 150
 Kavka S. 33, 101
 si Klepikovová G. P. 23
 Klimeš L. 154
 Knappová M. 23, 215, 252
 s Koldová J. 35, 151
 Komárek M. 150
 Kopečný F. 153, 196
 Kořenský J. 30, 37, 40, 102, 145, 210, 213
 Krajčovič R. 213
 Králík J. 141, 213
 Kraus J. 21, 24, 100, 143
 Krčmová M. 101, 153, 209
 Kubů L. 151
 Kufnerová Z. 214
 Kuchař J. 101
 Kvítková N. 40
 Kyas V. 196
 Leška O. 38, 213
 Lešková Z. 90
 Lopatin V. V. 22
 Lotko E. 150
 Ludvíková M. 141
 Macurová A. 213
 Mareš P. 213
 Mareš J. 21
 Marková M. 43
 Martincová O. 23, 24, 43, 153, 211, 215
 Materna P. 213
 Maydl P. 214
 Michovský V. 20
 Miloslavskij I. G. 22
 Minářová E. 152, 211
 Mistřík J. 201
 Müllerová E. 44, 211
 Müllerová O. 31, 44, 101, 145, 210, 214
 Naumann H. 152
 Nebeská I. 141, 213
 Nekvapil J. 23, 37, 39, 99n., 152n., 157,
 211, 213
 Nekvapilová B. 153
 Němec I. 101
 Neščímenková G. P. 22
 Novák P. 213
 Novák Z. 21
 Nováková M. 90
 Nováková Z. 23
 Ohnheiser J. 23
 Ondrejovič S. 213, 260
 Osipovová M. A. 22
 Páčlová I. 24
 Palková Z. 32
 Panevová J. 93, 213
 Pankrac J. G. 23
 Pastyřík S. 212
 Petr J. 38, 10, 212
 Pířha P. 93
 Plátek M. 93
 Pokorný L. 35
 Poláček M. 215
 Polívková A. 24
 Průcha J. 21
 Revzinová O. G. 23
 Rudnik-Karvat Z. 23
 Rusínová Z. 211
 Rýdl O. 151
 Šavický N. 23, 37, 213
 Sedláček M. 24
 Sekaninová E. 214
 Sgall P. 93
 Schönfeld H. 153
 Skácel J. 33, 101, 213
 Skalková J. 20
 Skoumalová Z. 23
 Straková V. 23, 214
 Strekalová Z. N. 23
 Suprun A. E. 23
 Svoboda A. 214
 Svoboda K. 254
 Svobodová A. 211
 Svobodová I. 24
 Svobodová J. 212
 Šebesta K. 40
 Ševčuk V. N. 23
 Šlédrová J. 22, 213
 Šlosar D. 23
 Šoltys O. 31, 37, 209, 213
 Štěpán J. 95, 211
 Šticha F. 44, 209, 211
 Techtmeierová B. 32
 Těšitelová M. 141, 213
 Tibenská E. 214
 Tichonov A. N. 22
 Uher F. 205
 Uhlířová L. 74, 141, 214
 Utěšený S. 34, 101, 153
 Vachek J. 100, 101
 Vasiljev I. 214
 Vendinová T. I. 23
 Vidovičová-Muhová A. 257
 Vlková V. 24, 215
 Volocká Z. M. 23
 Vrbová J. 93
 Zech J. 154
 Zeman J. 153, 213
 Zima P. 101